

Klage over Fredningsnævnet for Sydjylland, Nordlig Dels afgørelse af 8. marts 2021 om fredning af Vejle Ådal

Hermed skal Vejle-Fredericia Landboforening fremsætte klage over Fredningsnævnet for Sydjylland, Nordlig Dels afgørelse af 8. marts 2021 om fredning af Vejle Ådal.

Vejle-Fredericia Landboforening har tidligere fremsat indsigelser til fredningen i forbindelse med Fredningsnævnets behandling af sagen. Vejle-Fredericia Landboforening er således klageberettiget, jf. naturbeskyttelseslovens § 43. Idet Vejle-Fredericia Landboforening ikke kan karakteriseres som værende erstatningsberettiget part i sagen, påklages alene fredningens lovlighed og dets bestemmelser uden fokus på erstatningsfastsættelsen.

Nedenfor anføres landboforeningens synspunkter til støtte for klagen. Fredningen anses, efter foreningens opfattelse, for et voldsomt indgreb overfor både lodsejerne, Vejle Kommune samt andre interessenter påvirket af Fredningen. Foreningen fastholder i øvrigt deres synspunkter fremsat i brev af 27. juni 2017, som er udarbejdet sammen med Kolding Herreds Landbrugsforening, Foreningen Jysk Landbrug, Foreningen Erhvervsdambrugerne og Foreningen Skovdyrkerne, hvori foreningerne dengang fremkom med indsigelser til forslaget om fredningen af Vejle Ådal.

Nødvendighedskriteriet og aktualitet

Indledningsvis skal det bemærkes, at Vejle-Fredericia Landboforening medlemmer overordnet set ønsker at værne om den unikke natur i Vejle Ådal. Et ønske som øjensynligt deles af de mange interessenter, herunder landbrugets organisationer, lodsejerne, Danmarks Naturfredningsforening og Vejle Kommune.

Med Handlingsplan for Fredning 2013 fremkom Miljøministeriet, Kommunernes Landsforening og Danmarks Naturfredningsforening med opdaterede ønsker for, hvordan fredningsarbejdet fremadrettet skulle prioriteres i Danmark. I forbindelse hermed præsenteredes 3 hovedformål med fredningsarbejdet, nemlig 1) perlerne, 2) større sammenhængende naturområder, samt 3) landskabsfredning til sikring af større uforstyrrede landskaber. Af handlingsplanen fremgår, at man med en fredning kan fastsætte præcis de bestemmelser, som skønnes nødvendige for at opnå fredningens formål. Yderligere fremgår at en fredning især bør anvendes til at løse problemer eller sikre tilstande, som ikke kan løses eller opnås ved brug af andre virkemidler.

Netop nødvendighedskriteriet – som i øvrigt tillige er et bærende hensyn i den generelle forvaltningsret – er et afgørende moment i vurderingen af, hvorvidt et område skal undergå en fredning eller ej. Fredningsinstrumentet bør dog først tages i anvendelse, hvis de ønskede hensyn ikke kan sikres ved øvrige tiltag og reguleringer.

Med fredningsinstrumentets hovedformål, samt det underliggende nødvendighedskriterie, i baghovedet, er det fortsat Vejle-Fredericia Landboforenings vurdering, at en fredning af området er et for vidtgående tiltag til beskyttelsen af den unikke natur i og ved Vejle Ådal, idet formålene med fredningen, hvilke fremgår af afgørelsens § 1, vurderes at kunne opnås ved mindre restriktive tiltag end en egentlig fredning.

Formålet med fredningen er overordnet beskrevet som at sikre og udvikle en sammenhængende natur, den biologiske mangfoldighed, geologi, kultur og rekreative kvaliteter. Der synes dog ikke i fredningsnævnets begrundelse for sin afgørelse identificeret en direkte trussel imod denne formålsbestemmelse. Det fremstår således for unødvendigt at frede et areal, der allerede udvikles naturligt i et samarbejde gennem Vejle Ådal og Vejle Fjord erhvervs- og udviklingsstrategi, vedtaget af kommunalbestyrelsen den 27. januar 2016, jf. også nedenfor.

Det bemærkes hertil også at fredningen synes overflødig for at sikre de landskabelige og naturmæssige interesser der er i området. Det skyldes bl.a., at hovedparten af området er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3, og at størstedelen af skovarealerne er fredskov. Det indebærer, som også anført af Bjarne Aarup, Saxo Advokater, at ca. 90% af arealerne allerede er beskyttet af anden lovgivning, herunder bl.a. af planloven og naturbeskyttelsesloven.

Hvis Miljø- og Fødevarerklagenævnet alligevel måtte finde, at der, trods den manglende nødvendighed og aktualitet, er grundlag for at frede hele eller dele af Vejle Ådal, er det Vejle-Fredericia Landboforenings vurdering, at fredningen skal indskrænkes både kvalitativt samt kvantitativt, hvorefter opnåelsen af fredningens hovedformål stadig kan imødekommes, men med mindre restriktive – og dermed udelukkende nødvendige – indgreb.

Samarbejde mellem lodsejere, lokalråd og kommune (kommunalt-privat-samarbejde)

Der foregår allerede et godt og dialogbaseret samarbejde mellem de lokale lodsejere, lokalrådet, kommunen samt øvrige interessenter omkring naturpleje og udvikling i området. Efter flere års samarbejde med lodsejere, erhverv og øvrige interessenter vedtog Vejle Kommune i januar 2016 en Erhvervs- og Udviklingsstrategi for Vejle Ådale og Vejle Fjord. Strategien sætter meget ambitiøse mål for bl.a. ådalens udvikling af natur og friluftsliv, herunder bevarelse af tunneldalslandskabet og de naturmæssige værdier fra Randbøl Hede til Rands Fjord, hvor Vejle Ådal er en del af dette store område. Desuden er der i området

etableret en lodsejerforening og en skovejerforening til samling af erhvervsinteresser, lodsejerinteresser og øvrige interesser.

Af Handlingsplan for Fredning 2013 fremgår tydeligt under afsnittet for prioriteringen af den fremtidige fredningsindsats, at fredninger ikke bør anvendes der, hvor den ønskede beskyttelse allerede er sikret gennem den generelle naturbeskyttelses-, eller planlovgivning, og at fredninger ikke bør anvendes til at opnå formål, som kan opnås ligeså godt eller bedre med andre ordninger (f.eks. i Natura 2000-områder, hvor handleplanerne fastlægger en indsats, som skal realiseres med særlige støtteordninger).

På baggrund af ovenstående lægges det til grund at kommune, lodsejere og foreninger ved det gode samarbejde og ved frivillighedens vej ikke bare kan opnå det samme, men også i nogle sammenhænge vil gå længere i forhold til det man vil opnå ved nærværende fredning. Netop dette argument bør føre til bortfald eller omgørelse af fredningsafgørelsen. Som tidligere anført af Vejle Kommune frygtedes det, at den gode dialogbaserede tilgang til bl.a. samarbejde om udviklingen af hele Vejle Ådal og Vejle Fjord, og naturpleje baseret på frivillighed, sættes mange år tilbage, og i værste fald går tabt, ligesom at den mangeårige opbyggede tillid mellem lodsejerne og kommunen nu med fredningen helt tilsidesættes.

Fredningsnævnet lægger ved sin begrundelse for fredningen til grund, at Vejle Ådal er et stort sammenhængende uforstyrret landskab og naturområde af høj kvalitet, der samlet gør ådalen til en perle. Ådalen er derfor en vigtig og nationalt værdifuld lokalitet. Bl.a. på denne baggrund har nævnet vurderet, at en gennemførelse af fredningen er opfyldt. Vejle-Fredericia Landboforening er ikke uenig i denne vurdering, idet det dog skal bemærkes, at være vigtigt at holde sig for øje, at ådalens "perlestatus" netop skal tilskrives det nævnte samarbejde mellem de mange forskellige interesser, som derved har bevist at en decideret fredning ikke er nødvendig for opretholdelsen af det naturskønne område.

Risiko for fastfrysning af landskabets udtryk

Landbruget er en stor del af Vejle Ådal, og lodsejerne er stolte over deres landskab og ansvaret for forvaltningen heraf. Det er dog problematisk, at man ønsker at indskrænke rådigheden over arealerne igennem en fastfrysning af landskabets udtryk. Forslaget er et udtryk for et specifikt natursyn, der får en statisk og vedvarende konsekvens. Landskabet og naturen er dynamiske størrelser, hvori kulturen afspejles. Det er vigtigt at bevare, men samtidig også give plads til udvikling og fleksibilitet.

Ingen risiko for byudvikling

Der ligger ifølge Vejle Kommune ingen bebyggelse, der giver mulighed for yderligere byvækst inden for den forslåede fredningsgrænse. Hele området er udpeget som bevaringsværdigt landskab og særligt værdifuldt

geologisk beskyttelsesområde, som hører under de nationale interesser i kommuneplanen. Derfor vil kommunen ikke give tilladelse til større tekniske anlæg i området. Regulering af byggeri m.m. i området administreres i dag af Vejle Kommune som myndighed i forhold til zonelovgivning med ankemulighed til Planklagenævnet. Desuden oplystes det dengang, at Vejle kommune yderligere ingen planer havde om nye kommunale vejanlæg i området.

Af fredningsnævnets begrundelse for fredningen fremgår tydeligt, at fredningsnævnet ikke har vurderet at der foreligger en aktuel trussel mod Vejle Ådal i form af bebyggelse. Imidlertid har fredningsnævnet alligevel valgt at frede dalen, idet nævnet ikke har vurderet at ådalens værdier kan forventes sikret på betrykkende måde gennem anvendelse af lovgivningens (her plan- samt naturbeskyttelsesloven) almindelige bestemmelser. Hertil bemærkes at fredningsnævnet dog ikke under processen søgte andre forslag til sikring af ådalens værdier, men tværtimod i afgørelsen blot lægger til grund, at disse ikke kan sikres på betryggende måde.

Opsummerende bemærkninger

Vejle-Fredericia Landboforening er fortsat bekymret for at fredningsinstrumentet anvendes på et unødvendigt grundlag, dersom der ikke er nogen trussel mod udvikling af landskabet og naturen i Vejle Ådal. Fredningen bør ikke pålægge lodsejere så konkrete og detaljerede begrænsninger på rådigheden. Det overordnede formål bør i stedet imødekommes gennem en fortsættelse af det frivillige samarbejde, således som det er i dag.

Såfremt fredningen fastholdes, vil det medføre, at de berørte lodsejere efter en fredning vil blive pålagt væsentlig administrativt arbejde, idet lodsejerne i stor udstrækning vil skulle foretage dispensationsansøgninger.

Bemærkninger til fredningsbestemmelserne:

§ 3 - Arealernes drift og anvendelse

Det bør præciseres, hvad der forstås ved § 3, 2. afsnit, 1. pkt., 1. led. Kan løvtræsarealer opretholdes som løvtræsarealer ved udskiftning/hugst af eksisterende beplantning.

Det bør til § 3, 3. afsnit præciseres, om eksisterende nåletræsbeplantninger kan bibeholdes som nåletræsbeplantning ved udskiftning/hugst.

Det bør vurderes, om have- og/eller gårdspladsarealer på landbrugsejendomme, uden særskilt tilladelse kan udvides indenfor nærmere fastsatte grænser, således at der ikke skal ansøges om dispensation i alle tilfælde, hvor lodsejeren ønsker at udvide have- og/eller gårdspladsarealer.

Det bør præciseres i fredningsbestemmelserne, for hvilke tilfælde der ved ansøgning kan etableres nye læhegn, eksempelvis hvis læhegnet er nødvendig af hensyn til den landbrugsmæssige drift og indretning, behov for læ- eller skyggevirkning etc.

§ 4 - Bebyggelse

Nye selvstændige boliger bør kunne etableres i tilknytning til eksisterende boliger og/eller indenfor de i planloven fastsatte begrænsninger om beliggenhed og udformning.

Desuden bør fredningen ikke være til hinder for tilladelse til opførelse af aftægtsboliger på landbrugsejendomme samt udnyttelse/indretning af eksisterende landbrug-/driftsbygninger til boliger, såfremt dette sker efter reglerne og begrænsninger i planloven.

§ 5 – Faste konstruktioner

Der bør ved forbuddet om anlæggelse af nye veje samtidig præciseres, at der kan gives mulighed for at veje omlægges ved dispensation.

§ 6 - Terrænændringer mv.

Fredningen fastlægger, at denne ikke er til hinder for foretagelse af "mindre" terrænændringer. Af hensyn til en hensigtsmæssig administration af reglerne bør begrebet "mindre" konkretiseres. Eksempelvis med udgangspunkt i alm. regler om terrænreguleringer.

Vejle-Fredericia Landboforening ved formand

Nis Hjort

